Народни умотворения изъ Родопитѣ[1].

I. Народни приказки изъ Даржъ-дере.

Записалъ Ст. Н. Шишковъ.

1.

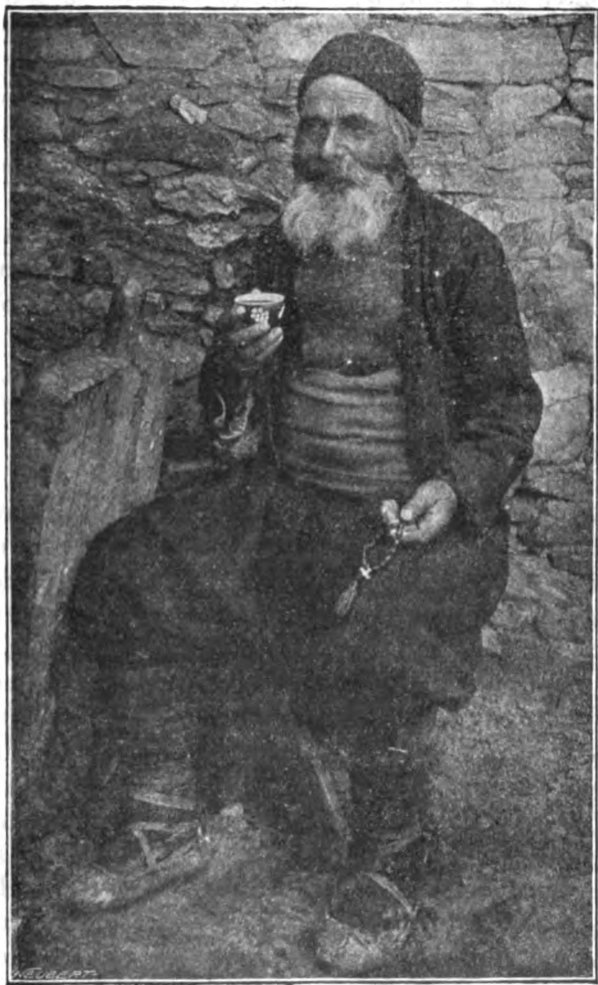
Борба между домашнитѣ животни и вълкътъ.

Адѝн вол утка̀к ура́л млогу гудѝни, 'аце^{а} [13]) пристаре́^{а}л, та гу испъ^{а}дили. Во́лат тъ^{а}рнъ^{а}л да въ^{а}рвѝ на пъ^{а}т' и срѐ^{а}шнъ^{а}л адно̀ мага́ре^{а} и то̀ какво̀ту нѝгу [14]) пристарѐ^{а}лу и испъ^{а}де^{а}ну. Тѝ са спубратими́ли и кахну̀ въ^{а}рвѐ^{а}ли по̀-ната̀тъ^{а}к, вѝде^{а}ли 'а̀це^{а} стар пе^{а}тѝл. Прибра̀ли и нѝгу и тъ^{а}рнали да въ^{а}рвѐ^{а}т. Пъ^{а}те^{а}ма ср'ъ^{а}шнали адно̀ ку̀че^{а}, ко̀те^{а}, за̀йче^{а}, врит' пристарѐ^{а}ли, ни за ра̀бута ги бѝвалу, ни за нѝщу. Стѝгнали ф адна̀ ре́^{а}ка и волъ^{а}т рѐ^{а}къ^{а}л на дружѝната: „ха̀те^{а} [15]) да сто̀рим кулѝба, зам [16]) дѐ да живѐм". Врит' пристанали [17]) и е^{а}

[1]) Материялитѣ по вѣществената култура отложихме за идещитѣ книжки, поради закъсняване клишетата за тѣхъ.

Редакцията.

уградѝли въ^{а}рх пé^{а}съ^{а}ка на рè^{а}ката. Се^{а}к схòдил да си ѝще^{а} 'àдиву и вѝче^{а}ру си духỳдал да приспàва ф кулѝбата.

По фотографията на К. Савовъ.

Българинъ старецъ на 90 годишна възрасть отъ с. Стойки, Родопитѣ.

Адн'ъ^{а}ш ут срè^{а}щу кулѝбата ми[18]) са задàли три в'ъ^{а}л'ка. Пъ^{а}рве^{а}н рèкъ^{а}л: „да ѝдим фъ^{а}ф айнàва[19]) кулѝба, да вѝдим щỳ ѝма". Дрỳгие^{а}т ни пристáнъ^{а}л: „е^{а}

ни щъа, страх ма еа," а пак трит'еан казал: „щеа да идъа да видеа има ли неащу да си блувеа: еа хилеа[20]) щеа подъа". Кугату утишъал, волъан зил да гу боди, магареану зилу да реви, кучеану да гу лаеа и хапеа, котеану рипнъалу върх нигу и гу задраскалу, пеатилъан запеал, а пак зайчеану убитъарчеалу пу кулибана, кату чи тръаси неащу си. Въал'къат са зач'удил ут пъарву щу еа нва[21]), сет'неа гу нубил страх, та си пубеагнъал. Другитеа два въал'ка гу пупитали: „от' си дойдеа, ни мужи ли неащу да найдиш?" Той ми рекъал: „кина да найдъа: га утидах, адно ма нарийнуваше на вила (волъат), другу рукашеа да пумагат (пеатилъат), другу ма схапа, другу сдраска, пак адно тръасеашеа въажеа да ма беасеат (зайчеату). Силум си пубеагнах".

Слушана отъ К. А. презъ 1891 год.

2.

Глупава жена.

Адин чулеак са ужèнил на будалеава[22]) жина, та му било 'ацеа баалну. Аднъаш и ушил капама[23]) и еа прувòдил на буеажиеа да еа обагри. Пу пъатеама жината видеала ду адин двар зилен гущеар, та си рекла на 'умъат: „айсва може да еа буеажиеа", и му рекла: „на ми обагри капамаса, боеажи," уставила еа и са въарнала. Друг чулеак пуминъал по-ситнеа и зил капамата. На неакъав дин' мъажъат и еа прувòдил да идеа да си зимеа капамана. Жината утишла ду дваръан и зила да рука: „буеажи, буеажи, дай си ми капамата!" Нимеалу ни буеажиеа, ни капама. Теа[24]) тупави зила да рови двàрат и нашла гъарнеа пъалну с алтъанеа. Жината си пумислила: „виш, буеажиеата е зил мота[25]) капама за нигувата си жина и за ниеа ми еа уставил айсеава[26]) пари". Теа и скрила, утишла си нах теах и и казала мъажуному си. Мъажъат и зарикъал да ни казува бъареад'нему[27]).

Два динеа сит'неа пуминъал прис дуно[28]) къащана ми адин гъарнеатар. Бадалеавата жина излеала и гу пупитала: „Мижо,[29]) да ли ми щиш врит' гъарнеатаса?" Той и рекъал: „цал твар гъарнеата са ни зимат, чи чулеак толкува пари нима, ам зима адно или дви".

„Тѐ^{а}й, алà е^{а} ща ти дам пъ^{а}лну гъ^{а}рне^{а} алтъ^{а}не^{а}“, рѐкла жинàта и дунùла гъ^{а}рнету, та му гу дàла. Гъ^{а}рне^{а}тàре^{а}н растварил врит’ гъ^{а}рне^{а}тата и си утишъ^{а}л. Жинàта фнùсла гъ^{а}рне^{а}тата и ѝ пукàчила на сижùме^{а} пу таваннъ^{а}н ф къ^{а}щи. Агà си душъ^{а}л мъ^{а}жъ^{а}т, те^{а} му рѐкла: „вùдиш ли, мъажу, с аднò гъ^{а}рне^{а} алтъ^{а}не^{а} щу гъ^{а}рне^{а}та кỳпих“. Мъажъ^{а}т ѝ са вкùснъ^{а}л, намàзал е^{а} с катран, клàл е^{а} ф адùн чувàл и е^{а} уднùл[30]) ф аднà гòра. Нъ^{а}щùсе^{а} прис гòрана пуминъ^{а}ла цàрцка хазнѐ^{а}. Хазне^{а}тàре^{а}не^{а} раствàрили ф тѐ^{а}мнуну хазнѐ^{а}та л’у лỳну нùе^{а}. Ут òгъ^{а}не^{а}н, дùту наклàли, хазне^{а}тàре^{а}не^{а} са уплàшили, устàвили хазнѐ^{а}та и пубѐ^{а}гнали. Жинàта са усѐ^{а}тила, чи е^{а} ф гòрата, стàпала и уткàрала врит’ хазнѐ^{а}та у те^{а}х си. Мъ^{а}же^{а}т ѝ пак зарùкъ^{а}л да ни казва, алà сле^{а}д нѐ^{а}къ^{а}в дин’ хòже^{а}та зил да рỳка ут минарàта, кутрùту[31]) е^{а} нашъ^{а}л цàрцката хазне^{а}, да са кàже^{а}, ще^{а} му харùже^{а}т пулувùната. Жинàта чỳла и ирỳкнъ^{а}ла: „е^{а} сам е^{а} нашлà“. Тугàва си зùли пулувùната, пак дрỳгата пулувùна ѝ устàвили.

И те^{а}й кòрсум[32]) хùтар чулѐ^{а}к, пак будалѐ^{а}вата му жинà гу стòрила зингùн.

Слушана отъ сѫщия.

Прѣводи отъ гръцки изъ книгата „Притчи Соломонови“ на Даржъ-дерски диалектъ.[1])

1. — Манѐ[33]) Сулумòнуви, Син Давùдув, кòйту царòваше^{а} на Исрал’ (чифỳте^{а}те^{а}).

2. — Да са сѐ^{а}тиш мудрус и учѐние^{а} и да раз’умùш дỳма ’умувùта и прàву, за да дам на будалù хùтрус, дѐ^{а}те^{а}ту му мàлку усѐ^{а}тан’е^{а} и разбùран’е^{а}.

3. — Сѐ^{а}ва, кутрùту слỳше^{а} мỳдрие^{а}, пò-мỳдар

---

[1]) Горнитѣ откъслеци случайно намѣрихъ въ бѣлѣжкитѣ си отъ 1890 год. Доставени ми сѫ отъ единъ мой приятель-учитель, родомъ отъ г. Даржъдере, комуто по извѣстни съображения не е удобно да споменавамъ името сега. Това сѫ прѣводи отъ гръцки на мѣстния български говоръ изъ библейскитѣ книги, давани като уроци на ученицитѣ тамъ, прѣди да бѫде въведенъ българския езикъ въ училището имъ, т. е. нѣщо прѣди 40 — 50 год. Въ сѫщото врѣме тѣ сѫ служили и за проповѣдь въ черквата и поради това се казвало вазоос отъ глаголътъ *вази* = проповѣдва, поучава. Като езиково градиво отъ тоя вѫтрѣшенъ Родопски край, тѣ сѫ интересни, поради което ги и прѣдавамъ чрѣзъ сп. „Родопски напрѣдъкъ“ на читателитѣ.

Ст. Н. Ш.

щеª да ста̀неª. И кутри́ту и́ма дума, геªчиндѝсуванеª щеª да си идинди́са[34]), да са раз'уми́ манѐ и тѐªмна ду̀ма; ду̀ми му̀дри и манѐ.

4. — Пъªрвата му̀друс еª страх Го́спуд'ув и вѐªра на Бо̀га. Пъªрву сѐªтан'еª на му̀друс и учѐн'еª; ло̀шитеª л'у̀д'еª са смѐªеªт.

5. — Слу̀шеªй, си́неª, зако̀неª о̀тцуви[35]) и нимо́й бѐªга ут пра̀ви про̀шеªти[36]); веªнчѝлу да̀рбину[37]) щеª да прие́ªмеª тво̀еªта гла̀ва, и виру̀га зла̀тна о̀кул тво́еªта шѝеª.

6. — Синеª, да та ни измàмеªт ло̀шитеª л'уд'еª, ни́ту да са на'у̀миш, аку̀ та пумо̀леªт и ти реªкъªт: „е́ªла сас нам, на̀меªсеªй са на къªрв, да скрѝимеª ф зѝмеª чулѐªка пра̀веªк, да гу пуврѐªдим, да гу пугъªл'ним, кату жеªндѐм; има̀н'еªну нѐгуву скъªпу да зи́мимеª да си напъªл'ним къªщинеª на̀ши кеªлеªпѝр, пак дилѝд'би[38]) кла̀ди на среªдѐ нам, на адна ке́сеª да идинди́самеª врит'.

7. — Си̇́неª, нимо̀й да въªрвѝш на пъªт' с теªх; тѐªхнитеª но̀ги на ло̀шу тъªрчѐªт и бъªрви са да истѝуреªт[39]) къªрв.

